

Monumentnummer*: 532308

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 29 juli 2016
Kadaster deel/nr 82819/154

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Groenekan De Bilt Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
De Bilt, Fort Ruigenhoek

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Maartensdijk N 2327

Omschrijving**

Cluster 31. Bomvrij wachtgebouw A.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

BOMVRIJ WACHTGEBOUW A van het Fort Ruigenhoek, als aan drie zijden en bovenop aangeaard, gemetseld bouwwerk aan de zuidwest zijde van het fort en daterend van 1870. Een bomvrij wachtgebouw is een onderkomen met voorzieningen voor manschappen en hun materieel dat bestand is tegen inslagen van projectielen van een vooraf gedefinieerd kaliber. Met de toename van de draagwijdte van het geschut, de kracht van de inslagen van projectielen en de explosieve kracht van (brisant)granaten werd het steeds moeilijker weerstand te bieden tegen beschietingen. Verzwaring van metselwerk, toepassing van schokabsorberende metselsystemen (onder meer door middel van bogen), flauwe hellingshoeken en gebogen of juist puntige vormen, gebruik van beton - en later van gewapend beton - in steeds zwaardere uitvoering, was een van de manieren om de vestingwerken bestand te houden tegen toenemende aanvalskracht. Bovendien was het aanbrengen van aarddekkingen een goed middel gebleken om de energie te absorberen of te dempen. Dit is de reden waarom vele gemetselde of betonnen werken van een aardlaag of een frontbescherming van zand of aarde zijn voorzien. Afhankelijk van de periode van ontstaan - en daarmee van de te verwachten inslagkracht van projectielen -

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

werd van 'bomvrije gebouwen' gesproken, wanneer ze werden geacht bestand te zijn tegen een van tevoren gedefinieerd aantal inslagen van zwaar kaliber. Het bomvrije wachtgebouw van het Fort Ruigenhoek ligt frontaal tegenover de brug / toegang tot het werk en verkeert in goede staat. Een opmerkelijk aspect wordt gevormd door de centrale, flink naar achteren geplaatste, tweede bouwlaag op een beperkt deel van het bouwwerk.

Omschrijving

BOMVRIJ WACHTGEBOUW A (1870), gelegen aan de zuidwestzijde van het fort, tegenover de toegangsbrug. Het rechthoekige, tamelijk grote gebouw is - met uitzondering van de zuidwestgevel aan de keelzijde van het werk - aangeaard. Deze gevel telt negen traveeën en wordt geleed door getoogde bogen en pilasters, die aan de buitenzijden zijn verdubbeld en daar overgaan in schuin aflopende keermuren. In de middelste travee een dubbele toegangsdeur; de meeste overige traveeën voorzien van twee getoogde gevelopeningen, geaccentueerd met natuursteen en voorzien van luiken. Centraal een toegevoegde, kleine, naar achteren geplaatste verdieping met toegang met haakse keermuren, waarin een brede trap naar het dak van het gebouw voor de verdedigers ervan. Bovenop verder een aantal gemetselde schoorstenen en/of ventilatiekanalen. Het interieur omvat circa zeventien vertrekken en bevat nog een groot deel van de oorspronkelijke details, zoals druipkokers, deuren en luikjes ter afsluiting van de ventilatiekokers en een gietijzeren trap.

Waardering

Het WACHTGEBOUW A van het Fort Ruigenhoek is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het betreft hier een onderdeel van omstreeks 1870, dat een voorbeeld is van een aardgedekt, bakstenen, bomvrij bouwwerk.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is representatief (karakteristiek) omdat het in verschijningsvorm de kenmerken vertoont die het toenmalige defensieve doel onderstrepen.

* Het onderdeel is goed bewaard omdat het bouwwerk zich in vrijwel de toestand bevindt waarin het rond 1880 verkeerde en omdat het nog diverse authentieke onderdelen en details kent.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Militair wachtgebouw

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument